

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

РІШЕННЯ

07 жовтня 2021 р.

Київ

№ 556-р

Про розгляд справи № 500-26.15/17-21-ДД
про державну допомогу

Антимонопольний комітет України (далі – Комітет), розглянувши справу № 500-26.15/17-21-ДД про державну допомогу та подання Департаменту моніторингу і контролю державної допомоги про попередні результати розгляду справи від 05.10.2021 № 500-26.15/17-21-ДД/466-спр,

ВСТАНОВИВ:

1. ПОРЯДОК РОЗГЛЯДУ СПРАВИ

- (1) Міністерством фінансів України в порядку, передбаченому статтею 9 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» було подано повідомлення про нову програму державної допомоги (вх. № 17-ПДД/2 від 18.01.2021) (далі – Повідомлення).
- (2) Листом від 01.02.2021 № 500-118/04-1540 Антимонопольним комітетом України (далі – Комітет) залишено Повідомлення без руху та встановлено тридцятиденний строк для усунення недоліків і надання додаткової інформації.
- (3) Міністерство фінансів України усунуло недоліки та надало запитувану інформацію, яка надійшла на Портал державної допомоги 02.03.2021 за № 183-ПДД/2.
- (4) Повідомлення прийнято до розгляду 02.03.2021.
- (5) Листом від 31.03.2021 № 12010-04/3-5/10415 (вх. № 6-01/4388 від 01.04.2021) Міністерство фінансів України надало додаткову інформацію до Повідомлення.
- (6) За результатами розгляду Повідомлення Тимчасовою адміністративною колегією Комітету прийнято рішення від 22.04.2021 № 33-р/тк, яким визнано підтримку, в частині її надання Міністерством фінансів України на рівні позичальників – суб'єктів господарювання мікропідприємництва, малого та середнього підприємництва, які зазнали втрат внаслідок запровадження карантинних обмежень та подолання їх наслідків, викликаних респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, у формі державних гарантій на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 25.11.2020 № 1151 «Деякі питання надання державних гарантій на портфельній основі у 2020 році» та в обсязі, встановленому постановою Кабінету Міністрів України від 23.12.2020 № 1317 «Про надання державних гарантій на

портфельній основі у 2020 році», на період з 23.12.2020 по 31.12.2025, державною допомогою, допустимою для конкуренції.

- (7) У частині надання підтримки Міністерством фінансів України на рівні агента та банків-кредиторів розпорядженням Голови Комітету – державного уповноваженого від 23.04.2021 № 01/113-р розпочато розгляд справи № 500-26.15/17-21-ДД про державну допомогу для проведення поглибленого аналізу допустимості державної допомоги для конкуренції. Листом Комітету від 26.04.2021 № 500-26.15/01-6501 направлено Міністерству фінансів України копію розпорядження від 23.04.2021 № 01/113-р про початок розгляду справи № 500-26.15/17-21-ДД про державну допомогу. На офіційному вебпорталі Комітету опубліковано інформацію про початок розгляду справи про державну допомогу зі зверненням до всіх заінтересованих осіб щодо подання протягом 30 календарних днів вмотивованих заперечень та зауважень стосовно надання державної допомоги та іншої інформації у зв'язку з розглядом справи про державну допомогу. Заперечень та зауважень у зв'язку з розглядом справи про державну допомогу від заінтересованих осіб не надходило.
- (8) Комітетом листом від 31.05.2021 № 500-26.15/01-8104 було запитано додаткову інформацію для розгляду справи про державну допомогу у Міністерства фінансів України.
- (9) Листом від 05.07.2021 № 12010-04/3-5/20971 (вх. № 6-01/9494 від 06.07.2021) Міністерством фінансів України надано додаткову інформацію для розгляду справи про державну допомогу.
- (10) Комітетом листом від 20.08.2021 № 500-26.15/01-12400 було запитано додаткову інформацію для розгляду справи про державну допомогу в Міністерства фінансів України.
- (11) Листом від 02.09.2021 № 12010-04/1-5/27086 (вх. № 6-01/12291 від 03.09.2021) Міністерством фінансів України надано додаткову інформацію для розгляду справи про державну допомогу.
- (12) Листом від 04.10.2021 № 12010-04/1-5/30444 (вх. № 6-01/13953 від 05.10.2021) Міністерством фінансів України надано додаткову інформацію для розгляду справи про державну допомогу.
- (13) Комітетом листом від 05.10.2021 № 500-29/01-14367 надіслано Міністерству фінансів України подання про попередні результати розгляду справи № 500-26.15/17-21-ДД про державну допомогу від 05.10.2021 № 500-26.15/17-21-ДД/466-спр (далі – Подання про попередні результати).
- (14) Листом від 06.10.2021 № 12010-04/1-5/30617 Міністерство фінансів України повідомило Комітет про відсутність зауважень та заперечень до Подання про попередні результати.

2. ВІДОМОСТІ ТА ІНФОРМАЦІЯ ВІД НАДАВАЧА ПІДТРИМКИ

2.1. Надавач підтримки

- (15) Міністерство фінансів України (далі – Мінфін, Надавач) (вул. М. Грушевського, 12/2, м. Київ, ідентифікаційний код юридичної особи 00013480).

2.2. Отримувачі підтримки

(16) Агент – акціонерне товариство «Державний експортно-імпортний банк України» (далі – Агент, АТ «Державний експортно-імпортний банк України», АТ «Укрексімбанк») (вул. Антоновича, 127, м. Київ, ідентифікаційний код юридичної особи 00032112).

(17) Банки-кредитори.

2.3. Мета (ціль) підтримки

(18) Підтримка МСП, які не мають достатнього для банків забезпечення своїх кредитних зобов'язань. Підтримка спрямована як на збереження робочих місць та фінансової стабільності МСП, так і для запровадження нових напрямів діяльності, розвитку конкурентоспроможності МСП та збільшення рівня зайнятості населення.

2.4. Очікуваний результат

(19) Розвиток та запобігання банкрутству мікро-, малих та середніх підприємств, збереження робочих місць.

2.5. Форма підтримки

(20) Державна гарантія.

2.6. Підстава для надання підтримки

(21) Закон України «Про Державний бюджет України на 2020 рік».

(22) Постанова Кабінету Міністрів України від 25.11.2020 № 1151 «Деякі питання надання державних гарантій на портфельній основі у 2020 році» (далі – Постанова № 1151).

(23) Постанова Кабінету Міністрів України від 23.12.2020 № 1317 «Про надання державних гарантій на портфельній основі у 2020 році» (далі – Постанова № 1317).

2.7. Тривалість підтримки

(24) 23.12.2020 – 31.12.2025.

2.8. Умови надання підтримки

(25) Відповідно до інформації, отриманої від Надавача в Повідомленні, підтримка надається шляхом часткового гарантування державою повернення основної суми за кредитами суб'єктів господарювання МСП – резидентів України, отриманих від банків-кредиторів у рамках портфеля кредитів.

(26) Повідомлена підтримка надається на підставі постанов Кабінету Міністрів України від 25.11.2020 № 1151 «Деякі питання надання державних гарантій на портфельній основі у 2020 році» та від 23.12.2020 № 1317 «Про надання державних гарантій на портфельній основі у 2020 році» (далі разом – Програма надання державних гарантій на портфельній основі).

- (27) Державні гарантії на портфельній основі спрямовані на доступ до кредитування МСП, які не мають достатнього для банків-кредиторів забезпечення. Таке кредитування надаватиметься як для фінансування інвестиційного проєкту на інвестиційні цілі, пов'язані з провадженням господарської діяльності позичальників, та цілі, пов'язані із здійсненням банками рефінансування заборгованості суб'єктів підприємництва за кредитом (кредитами), наданими банками України, так і для поповнення оборотного капіталу, крім овердрафтів.
- (28) Надавач у Повідомленні зазначає, що отримання МСП доступу до кредитування сприятиме зміні видів господарської діяльності на такі, що відповідно до поточної ситуації в країні є більш привабливими з фінансової точки зору, рефінансуванню заборгованості за наявними кредитами, запобіганню банкрутства МСП, збереженню наявних та створенню нових робочих місць.
- (29) Державна допомога шляхом надання державних гарантій на портфельній основі спрямована на всіх МСП, незалежно від виду їх діяльності (за винятком діяльності, забороненої законодавством). Критерії, яким має відповідати позичальник, та можливі напрями кредитування визначено Умовами надання державних гарантій, що є додатком до постанови Кабінету Міністрів України від 25.11.2020 № 1151.
- (30) Державні гарантії надаються строком до 5 років та гарантується максимально 50 відсотків основної суми портфеля кредитів банку-кредитора, витрати державного бюджету на відшкодування гарантійних випадків протягом 2021 – 2025 років максимально можуть становити 393 млн грн на рік.
- (31) Кредитування може надаватись у вигляді кредиту та кредитної лінії строком до 10 років за відсотковою ставкою не більше UIRD¹ (12 місяців) плюс 6 відсотків річних; комісії для покриття витрат банку-кредитора (не враховуючи плати за надання державної гарантії) на обслуговування кредиту не більше ніж 1 відсоток річних суми кредиту.
- (32) Державними гарантіями забезпечується повернення до 70 % основної суми кожного окремого кредиту («тіла кредиту»), наданого в рамках гарантованого портфеля кредитів (але не більше ніж 50 % усього гарантованого портфеля кредитів банку-кредитора). Отже, з урахуванням максимального обсягу кредиту (100 млн грн), що може бути включений до портфеля, державна гарантія покриває до 70 млн грн залежно від обсягу кредитування.
- (33) Надавач повідомив, що відсоткова ставка за гарантованими державою запозиченнями для позичальників становить: до UIRD (12 місяців) + 6 відсотків річних + 0,001 відсотка річних разово за надання державної гарантії (сплачується банком-кредитором та перекладається на позичальника) + 1 відсоток комісії за організацію. Отже, на 26.02.2021 відсоткова ставка за кредитами, наданими в рамках портфеля, частково забезпеченого державною гарантією, становить не більше 15,451 % річних.
- (34) Отримувач державної допомоги повинен відповідати таким критеріям: - є фізичною особою – резидентом, зареєстрованою в установленому законом порядку як фізична особа – підприємець, або юридичною особою – резидентом, учасники (засновники) та кінцеві бенефіціарні власники (контролери) якої є фізичними особами – резидентами;

---

¹Український індекс ставок за депозитами фізичних осіб (англ. Ukrainian Index of Retail Deposit Rates, скор. UIRD).

- є суб'єктом мікропідприємництва, малого та/або середнього підприємництва відповідно до частини третьої статті 55 Господарського кодексу України та зареєстрований на території України (крім тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя);
- не підпадає під обмеження щодо надання державної підтримки, визначені статтею 13 Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні»;
- строк ведення господарської діяльності з моменту реєстрації перевищує 12 місяців, що підтверджується документально;
- клас згідно з Положенням про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затвердженим постановою Правління Національного банку від 30 червня 2016 р. № 351, для боржників – юридичних осіб для середнього та малого підприємства за інтегральним показником – не нижче 8, за групою кредитів фізичним особам, які є суб'єктами господарювання, для провадження підприємницької діяльності та юридичних осіб – боржників за кредитами під інвестиційний проект на підставі встановлених критеріїв – не нижче 4;
- не є пов'язаною особою з банком-кредитором.

(35) У рамках частково гарантованого державою портфеля кредитів кредит не може бути надано на:

- виробництво зброї, боєприпасів (включаючи вибухові матеріали та спортивну зброю), озброєння, військового чи поліцейського обладнання або об'єктів інфраструктури та обладнання чи об'єктів інфраструктури, що призводить до обмеження прав і свобод людини (а саме в'язниці, пенітенціарні установи будь-якої форми) або порушення прав людини;
- діяльність, заборонену законодавством;
- діяльність, за якою позичальник більше ніж 10 відсотків річних надходжень генерує за рахунок діяльності, спрямованої на виробництво або сприяння використанню обладнання для азартних ігор і пов'язаного обладнання, та/або діяльності, спрямованої на виробництво, виготовлення, обробку або спеціалізоване розповсюдження алкогольних і тютюнових виробів та заходи, що сприяють використанню тютюну (наприклад, «зали для паління»).

(36) На МСП, які отримують кредити в рамках частково гарантованого державою портфеля кредиту, також перекладається плата за надання державної гарантії. Така плата становить 0,001 % від гарантованої частини кредиту та сплачується разово банком-кредитором під час оформлення державної гарантії. При цьому усі адміністративні функції виконує Агент Гаранта (АТ «Державний експортно-імпорتنний банк України»), а вартість його роботи відшкодовується за рахунок комісійних виплат за підготовку державної гарантії та управління, сплачується банком-кредитором та перекладається в подальшому на позичальників кредитних коштів (у вигляді комісії на покриття витрат банку-кредитора, що не може перевищувати одного відсотка від суми кредиту), частково забезпечених державними гарантіями.

(37) Надавач зазначає, що розмір плати за гарантію обґрунтовано двома причинами:

- враховуючи розмір всіх платежів, комісій та відсотків, що входять до вартості кредитування за кредитами в складі портфеля, що частково забезпечений державними гарантіями, загальна вартість кредитування відповідає ринковим умовам (для порівняння: за інформацією з офіційних сайтів державних банків, вартість кредитування для МСП на сьогодні, за умови кредитування на 5 років, у гривні, мінімально становить від 10,5 % (АТ КБ «Приватбанк»);

- зазначена програма державної підтримки має бути ефективною та цікавою для МСП, а кредитування має надаватися на аналогічних ринкових умовах, не створюючи додаткового фінансового навантаження на МСП порівняно з аналогічними суб'єктами господарювання, які мають доступ до банківського кредитування.

- (38) Крім наведеного, Надавачем у рамках розгляду справи надано Комітету інформацію про те, що АТ «Укрексімбанк» є єдиним банком, на якого, відповідно до його Статуту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10.08.2000 № 1250 (далі – Статут), покладено функцію ведення агентської діяльності як фінансового агента Кабінету Міністрів України.
- (39) Відповідно до положень пункту 31 Статуту банк організовує та провадить агентську діяльність як фінансовий агент Кабінету Міністрів України відповідно до агентських угод, укладених між Кабінетом Міністрів України або іншим уповноваженим державою згідно із законодавством органом та банком. Отже, затверджуючи Статут банку, Кабінет Міністрів України ще у 2000 році підтвердив статус АТ «Укрексімбанк» як свого фінансового агента.
- (40) Надавач також зазначає, що на сьогодні АТ «Укрексімбанк» залишається єдиним банком, що надає повний спектр агентських послуг для Уряду України в межах залучення та супроводження кредитів, що були залучені та залучаються державою або під державні гарантії в рамках Агентської угоди між Кабінетом Міністрів України, який представлений Міністерством фінансів України, та АТ «Укрексімбанк» від 16.09.1996 (далі – Агентська угода).
- (41) До основних функцій, які виконує АТ «Укрексімбанк» як агент за Агентською угодою, належать:
- участь у забезпеченні контролю за ходом реалізації кредитних проєктів;
  - облік заборгованості за залученими або гарантованими державою кредитами;
  - забезпечення здійснення платежів за кредитами, що залучалися банком від імені та за дорученням Кабінету Міністрів України;
  - звітування Кабінету Міністрів України, Міністерству фінансів України, Національному банку України та іншим міністерствам і відомствам про стан розрахунків та рух заборгованості тощо.
- (42) З метою якісного виконання своїх обов'язків як Агента Уряду в АТ «Укрексімбанк» створено окремий підрозділ, що забезпечує необхідний для надання послуг функціонал, з напрацьованим досвідом роботи, який відокремлений від бізнес-процесів, що притаманні будь-якій банківській установі; забезпечуються умови зберігання та захисту інформації, яка стала відомою в процесі виконання функцій агента виключно в межах структурного підрозділу, який відповідає за виконання агентських угод, і куратора цього структурного підрозділу; функціонує спеціальне технічне та програмне забезпечення (комплексна система захисту інформації), робота якого захищена від будь-якого впливу з боку можливих вірогідних збоїв роботи в комп'ютерній мережі банку, країни (віруси, шахрайські дії), та можливості підключення до нього зовні. Кожні п'ять років банк здійснює сертифікацію обладнання та отримує дозвіл на продовження відповідного атестата на використання цієї системи.
- (43) Відповідно до покладених Статутом обов'язків АТ «Укрексімбанк» визначено агентом, який надаватиме агентські, консультаційні та інші послуги, передбачені Порядком надання державних гарантій на портфельній основі у 2020 році, який затверджено Постановою № 1151 (далі – Порядок), та відповідно до умов Агентської угоди.

Водночас під час укладання Агентської угоди окремо врегульовано, що в разі включення АТ «Укрексімбанк» до переліку банків-кредиторів, згідно з рішенням Кабінету Міністрів України, агент погодився та підтвердив, що забезпечить та дотримуватиметься протягом усього строку дії цієї угоди безумовного відокремлення в межах своєї організаційної структури процесів, пов'язаних із наданням послуг агента, від бізнес-процесів, необхідних для виконання функцій банку-кредитора.

- (44) Крім цього, Надавач зазначає, що до укладення Агентської угоди від 23.12.2020 № 13010-05/240 Управлінням регуляторного комплаєнс-контролю було додатково досліджено можливість виконання умови Агентської угоди щодо безумовного забезпечення банком відокремлення в межах своєї організаційної структури процесів, пов'язаних із виконанням агентських функцій, від бізнес-процесів, необхідних для виконання функцій банку-кредитора, з метою недопущення будь-якого конфлікту інтересів відносно інших банків-кредиторів. За результатами такого дослідження було отримано висновок щодо відсутності конфлікту інтересів відносно інших банків-кореспондентів.
- (45) Надавачем у рамках розгляду справи надано Комітету інформацію про те, що метою отримання АТ «Укрексімбанк» плати за надання послуг, передбачених Порядком, насамперед є покриття його витрат (заробітна плата та додаткові супутні витрати заробітної плати (5 % від заробітної плати), що пов'язані з наданням послуг на етапі опрацювання та впровадження програми надання державних гарантій на портфельній основі та на етапі її супроводження відповідно до переліку функцій, передбаченого Порядком та Агентською угодою від 23.12.2020 № 13010-05/240.
- (46) Також Надавач зазначає, що фінансово-економічні розрахунки плати Агенту за надання послуг, передбачених Порядком, базувалися на ймовірних очікуваннях обсягів надання державних гарантій на портфельній основі у 2020 та наступних роках, зокрема, для розрахунку плати на покриття витрат на етапі впровадження програми у 2020 році, враховуючи прогнози на 2021 рік, відправними показниками були прогнозований обсяг надання державних гарантій у цих роках та середній мінімальний обсяг заборгованості за портфелем, зобов'язання за яким частково покриті державною гарантією на портфельній основі.
- (47) Розмір комісій Агенту (комісія за підготовку державної гарантії – 0,05 % затвердженого розміру державної гарантії на портфельній основі банку-кредитора разово та комісія за управління – 0,25 % річних суми частини кредиту, що покрити державною гарантією на портфельній основі), враховуючи, що комісії сплачуються з урахуванням ПДВ, розраховувався з огляду на такі припущення: (а) загальний обсяг державних гарантій на портфельній основі має бути не нижче 7 млрд грн та (б) середньомісячна сума зобов'язань з основного боргу, покритих державною гарантією, має бути не нижче за 2,2 млрд грн.
- (48) Фактично, враховуючи середньомісячні дані Агенту (за грудень 2020 – травень 2021 року):
- загальна сума державних гарантій нижче прогнозованих показників: обсяг затверджених гарантій становить близько 3 млрд грн при врахованому під час розрахунку комісій значенні 7 млрд грн;
  - середньомісячний обсяг зобов'язань з основного боргу, які покриті державною гарантією, протягом січня – травня 2020 року становив близько 0,5 млрд грн за прогнозного показника на рівні 2,2 млрд грн;

- перевищення розрахункових фактичних витрат над сумою отриманих комісій становить: близько 1,8 млн грн за комісією за підготовку державної гарантії та близько 0,3 млн грн/місяць за комісією за управління.

Отже, на 18.06.2021 АТ «Укрексімбанк» як Агент не отримував прибутку від надання послуг за Програмою надання державних гарантії на портфельній основі.

- (49) Водночас Надавачем у листі від 04.10.2021 № 12010-04/1-5/30444 зазначено, що навіть на етапі розробки Програми надання державних гарантії на портфельній основі не було заплановано отримання Агентом прибутку за рахунок комісій за цією Програмою.
- (50) Крім цього, Надавачем надано Комітету інформацію про те, що в АТ «Укрексімбанк» під час надання послуг за Програмою надання державних гарантії на портфельній основі виникло перевищення розрахункових фактичних витрат над сумою отриманих комісій АТ «Укрексімбанк», яке було покрито за рахунок доходу, отриманого банком від інших видів діяльності. При цьому банк планує вийти на рівень беззбитковості за цим видом діяльності завдяки збільшенню обсягів комісії за управління гарантією, внаслідок приросту портфеля кредитів, забезпечених державною гарантією на портфельній основі.
- (51) Надавач також зазначає, що у визначений Порядком термін до АТ «Укрексімбанк» як до Агента надійшли звернення від тринадцяти банків, зацікавлених в отриманні державних гарантії на портфельній основі, а саме від: АТ «Ощадбанк», АТ «Укрексімбанк», АТ «Південний», АБ «Укргазбанк», АТ «ОТП банк», ПАТ КБ «Приватбанк», АТ «Таскомбанк», ПАТ «Банк Восток», АТ «Піреус банк МКБ», АТ АКБ «Львів», АТ «Банк Альянс», АТ «МІБ», ПАТ «Кредитвест банк».
- (52) За результатами опрацювання отриманих від банків заявок із документами, наданими для цілей підготовки проекту рішення Кабінету Міністрів України щодо визначення банків-кредиторів та розмірів державних гарантії на портфельній основі, Агентом було підготовлено та надано Міністерству фінансів України інформацію про відповідність банків, що подали заявки, встановленим Порядком вимогам та про наявність чи відсутність у таких банків документів, передбачених пунктом 6 Порядку, а також інформацію про запитовані банками обсяги державної гарантії на портфельній основі.
- (53) Загальна сума заявок банків на отримання державних гарантії на портфельній основі становила 4 980 000 000 грн. Випадків невідповідності банків вимогам, передбаченим пунктом 6 Порядку, Агентом виявлено не було. Тому Постановою № 1317 було затверджено ліміти державних гарантії на портфельній основі для тринадцяти банків. З метою отримання державної гарантії зазначені банки мали до 31.12.2020 (включно) підписати відповідні договори про надання державної гарантії на портфельній основі з Мінфіном. Однак лише одинадцять банків уклали такі договори у встановлений термін. Два банки (АТ «Південний» та АТ «МІБ») не уклали відповідних договорів незважаючи на те, що АТ «Укрексімбанк», діючи як агент гаранта, підготував та надав для підписання договори всім тринадцятьом банкам, які були визначені цією постановою.
- (54) Також Мінфін повідомив Комітету, що не володіє інформацією про причини відмови АТ «МІБ» та АТ «Південний» від укладення відповідних договорів. При цьому Мінфіном було зазначено, що банки самостійно визначають напрями своєї господарської діяльності. Порядок не встановлює вимог для банків-кредиторів, стосовно яких Кабінет Міністрів України прийняв рішення надати гарантії на портфельній основі, повідомляти агента та/або гаранта про причини неукладення ними відповідних договорів.

3. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

3.1. Щодо законодавства, яке регулює підстави надання державних гарантій на портфельній основі

- (55) Статтею 6¹ Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» передбачено:
- установити, що у 2020 році державні гарантії в обсязі до 5 000 000 тисяч гривень, як виняток з положень статті 17 Бюджетного кодексу України, можуть надаватися за рішенням Кабінету Міністрів України, погодженим з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету, для забезпечення часткового виконання боргових зобов'язань за портфелем кредитів банків-кредиторів, що надаються суб'єктам господарювання мікропідприємництва, малого та/або середнього підприємництва - резидентам України, у розмірі, що не перевищує 80 відсотків загальної суми таких боргових зобов'язань за портфелем кредитів та 80 відсотків за кожним окремим кредитом (далі – державні гарантії на портфельній основі);
  - порядок відбору банків-кредиторів та умови надання державних гарантій на портфельній основі, а також розмір та вид забезпечення, що надається такими суб'єктами господарювання, встановлюються Кабінетом Міністрів України;
  - правочин щодо надання державної гарантії на портфельній основі оформлюється шляхом укладення договору між Міністерством фінансів України та банком-кредитором і має визначати: обсяг гарантійних зобов'язань та порядок їх виконання; права, обов'язки та відповідальність гаранта і кредитора; умови настання гарантійного випадку; строк здійснення виплат у разі настання гарантійного випадку; розмір та порядок сплати до державного бюджету плати за надання такої гарантії; порядок погашення заборгованості перед державою за виконання гарантійних зобов'язань;
  - прострочена заборгованість суб'єктів господарювання перед державою та перед банком-кредитором за кредитами, залученими під державну гарантію на портфельній основі, стягується з таких суб'єктів господарювання банком-кредитором у порядку, встановленому законодавством та відповідним правочином щодо надання державної гарантії на портфельній основі, з подальшим перерахуванням пропорційної частки в рахунок погашення заборгованості перед державним бюджетом.
- (56) Порядок визначає механізм відбору банків-кредиторів, умови надання державних гарантій у 2020 році для забезпечення часткового виконання боргових зобов'язань за портфелем кредитів банків-кредиторів, що надаються суб'єктам господарювання мікропідприємництва, малого та/або середнього підприємництва - резидентів України (далі - державні гарантії на портфельній основі), розмір та вид забезпечення, що надається такими суб'єктами господарювання, порядок виконання гарантом гарантійних зобов'язань, а також порядок урегулювання простроченої заборгованості позичальника за кредитом, за яким гарантом здійснено виплати на вимогу банку-кредитора.
- (57) Відповідно до пункту 2 Порядку:
- агент - акціонерне товариство «Державний експортно-імпортний банк України», що надає агентські, консультаційні та інші послуги відповідно до умов агентської угоди між гарантом та агентом та договору про надання державної гарантії на портфельній основі, який укладається між гарантом та банком-кредитором;
  - банки-кредитори - банки, відібрані на умовах, визначених цим Порядком, перелік яких визначається рішенням Кабінету Міністрів України щодо надання державних гарантій на портфельній основі;
  - гарант - Кабінет Міністрів України, що діє від імені держави, в особі Голови Боргового агентства, а до початку функціонування Боргового агентства - в особі Міністра фінансів;

- позичальники - суб'єкти господарювання мікропідприємництва, малого та/або середнього підприємництва, визначені Господарським кодексом України, що отримують кредити від банків-кредиторів, часткове виконання боргових зобов'язань за якими забезпечується державними гарантіями на портфельній основі (далі – кредити).

(58) Згідно з пунктом 3 Порядку державні гарантії на портфельній основі надаються відповідно до статті 6¹ Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік», на підставі відповідного рішення Кабінету Міністрів України, яким, зокрема, визначається перелік банків-кредиторів та встановлюються для кожного банку-кредитора граничні обсяги державних гарантій на портфельній основі, що не перевищують 50 відсотків загальної суми зобов'язань за основним боргом за портфелем кредитів банку-кредитора та 70 відсотків за кожним окремим кредитом (далі - рішення Уряду).

(59) Пунктом 4 Порядку передбачено, що частина портфеля кредитів за реєстром, зобов'язання за якою забезпечені державною гарантією на портфельній основі, не може перевищувати суми в розмірі 25 відсотків регулятивного капіталу банку-кредитора на кожен дату формування такого реєстру.

(60) Відповідно до пункту 5 Порядку строк дії державної гарантії на портфельній основі не може перевищувати п'яти років.

(61) Відповідно до пункту 6 Порядку для участі у відборі банки до 23.12.2020 надсилають на адресу агента звернення у довільній формі про заінтересованість в отриманні державних гарантій на портфельній основі, у якому в табличній формі підтверджують відповідність таким вимогам:

1) складення банком річної фінансової звітності та річної консолідованої фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності та надання річних висновків за результатами аудиту фінансової звітності згідно із зазначеними стандартами протягом останнього календарного року;

2) незастосування протягом останнього календарного року Національним банком до банку таких заходів впливу, як обмеження, зупинення чи припинення здійснення окремих видів операцій і віднесення банку до категорії проблемного або неплатоспроможного;

3) відсутність у банку простроченої заборгованості із здійснення розрахунків з державним бюджетом і державними цільовими фондами;

4) відсутність випадків невиконання / несвочасного виконання банком своїх зобов'язань перед вкладниками та іншими кредиторами банку;

5) дотримання банком вимог, установлених Національним банком, щодо формування обов'язкових резервів банками України та філіями іноземних банків в Україні;

б) наявність працюючого гривневого кредитного портфеля клієнтів мікропідприємництва, малого та/або середнього підприємництва в розмірі не менше ніж 500 млн гривень на дату подання заявки.

До звернення банком додається такий пакет документів:

- річна фінансова звітність та річна консолідована фінансова звітність банку, складені відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності та річні висновки за результатами аудиту фінансової звітності згідно із зазначеними стандартами протягом останнього року;

- письмове підтвердження Національного банку, датоване не раніше ніж 10 днів до дати відправлення звернення до агента, того, що протягом останнього року Національний банк не застосовував до банку заходів впливу у вигляді обмеження, зупинення чи припинення здійснення окремих видів операцій і віднесення банку до категорії

- проблемного або неплатоспроможного, що банк дотримується вимог, установлених Національним банком, щодо формування обов'язкових резервів банками України та філіями іноземних банків в Україні;
- довідка ДПС, датована не раніше ніж 10 днів до дати відправлення звернення до агента, про відсутність у банку заборгованості з платежів, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи;
  - письмове підтвердження банком відсутності на дату його звернення випадків невиконання / несвоєчасного виконання ним своїх зобов'язань перед вкладниками та іншими його кредиторами;
  - письмове підтвердження банком наявності організаційної структури, яка йому дає змогу виконувати в повному обсязі свої функції з видачі кредитів позичальникам, опису кредитних процесів щодо фінансування мікропідприємництва, малого та/або середнього підприємництва, із посиланням на офіційний веб-сайт банку щодо наявності відповідної продуктової лінійки, стратегії розвитку, кредитного портфеля мікропідприємництва, малого та/або середнього підприємництва та із зазначенням його розміру, рівня непрацюючих кредитів у цьому портфелі, персоналу та інших ресурсів;
  - засвідчені відповідною посадовою особою копії установчих документів банку, банківської ліцензії, рішення уповноваженого органу банку про призначення на посаду голови та членів правління банку.

(62) Згідно з пунктом 8 Порядку агент на підставі рішення Уряду готує та подає для укладення між гарантом та банком-кредитором проекти договорів щодо надання державних гарантій на портфельній основі.

(63) Пунктом 9 Порядку передбачено, що позичальник подає до банку-кредитора заявку щодо отримання кредиту, яка повинна відповідати визначеним у додатку умовам надання державних гарантій на портфельній основі, до якої додаються необхідні документи відповідно до внутрішніх процедур та правил банку-кредитора.

(64) Відповідно до пункту 10 Порядку банк-кредитор здійснює відбір, оцінку кредитоспроможності позичальників та їх кредитування відповідно до власних правил та процедур та на власний розсуд приймає обґрунтоване рішення щодо можливості включення заявки до реєстру з урахуванням вимог, визначених цим Порядком. Реєстр повинен на дату його формування відповідати вимогам, передбаченим пунктом 3 цього Порядку. До реєстру можуть включатися кредити, за якими правочини щодо їх надання укладені після дати укладення договору щодо надання гарантії на портфельній основі.

(65) Згідно з пунктом 13 Порядку банк-кредитор:

- отримує від позичальників майнове та інше забезпечення належного виконання зобов'язань за отриманими кредитами;
- здійснює контроль за цільовим використанням позичальниками запозичених коштів;
- з метою покращення якості портфеля кредитів, що частково забезпечений державною гарантією, може здійснювати заміну/вилучення окремих кредитів у такому реєстрі;
- у разі виявлення агентом або гарантом невідповідності кредитів, включених до реєстру, умовам, визначеним цим Порядком, вилучає такий кредит з реєстру;
- отримує в установленому порядку від кожного позичальника дозвіл на надання у разі прострочення заборгованості із сплати основного боргу та/або відсотків більше ніж 90 днів гаранту та агенту доступу до інформації, що стосується позичальника та є відомою банку-кредитору;
- щомісяця звітує агенту про стан надання, повернення і обслуговування кредитів у рамках портфелів кредитів;

- одноразово вносить до державного бюджету плату за надання державної гарантії у розмірі 0,001 відсотка суми такої гарантії під час укладання договору про надання державної гарантії на портфельній основі;
- сплачує агенту комісію за підготовку державної гарантії 0,05 відсотка затвердженого розміру державної гарантії на портфельній основі банку-кредитору разово під час укладання договору про надання державної гарантії на портфельній основі та комісію за управління - 0,25 відсотка річних суми частини кредиту, що покрита державною гарантією на портфельній основі.

(66) Згідно з пунктом 13 Порядку Агент:

- щомісяця отримує, перевіряє звіти банків-кредиторів (без зазначення ідентифікаційних даних позичальників, але із зазначенням ключових параметрів кредиту, перелік яких визначено агентом) щодо стану надання, повернення і обслуговування кредитів у рамках портфелів кредитів, що увійшли до реєстру, на відповідність умовам надання державних гарантій на портфельній основі та надає гаранту інформацію щодо руху заборгованості за портфелями кредитів, невикористаного залишку граничного обсягу державних гарантій на портфельній основі банками-кредиторами; стану дотримання розміру гарантованих державою боргових зобов'язань за кожним кредитом згідно з вимогами цього Порядку; питомої ваги кредитів, за якими є заборгованість із сплати основного боргу та/або відсотків більше ніж 90 днів, або кредитів, за якими є заборгованість із сплати основного боргу та/або відсотків більше ніж 30 днів у портфелі кредитів;
- контролює неперевищення загальної суми частки портфелів кредитів банків-кредиторів, обсягу, визначеного Законом України «Про Державний бюджет України на 2020 рік».

(67) Пунктом 15 Порядку передбачено, що якщо позичальник не здійснив планового платежу згідно з графіком платежів за отриманим кредитом і такий платіж залишається несплаченим протягом 90 днів:

- 1) банк-кредитор щомісяця, але не пізніше 10 числа місяця, наступного за звітним, надає гаранту вимогу щодо виконання ним гарантійних зобов'язань, а агенту - інформацію щодо сум, що належать до сплати гарантом разом із підтвердними документами (лист банку-кредитора із зазначенням переліку кредитів, включених до портфеля кредитів, за якими заборгованість із сплати основного боргу прострочена більше ніж 90 днів), оформленими відповідно до умов договору щодо надання державної гарантії на портфельній основі. При цьому сума, що належить до сплати гарантом, визначається як частина простроченої заборгованості за основним боргом за кредитом на дату підготовки вимоги банком-кредитором, пропорційна розміру гарантованих державою боргових зобов'язань за таким кредитом;
- 2) агент перевіряє надану банком-кредитором інформацію (щодо правильного розрахунку сум, що належать до сплати гарантом банкам-кредиторам) та протягом 10 календарних днів з дати отримання такої інформації від банків-кредиторів передає гаранту інформацію щодо сум, які підлягають сплаті гарантом за відповідними вимогами банків-кредиторів;
- 3) гарант один раз на місяць (але не пізніше 30 календарних днів після отримання відповідної вимоги) на підставі вимог, отриманих від банків-кредиторів, перевічених агентом, виплачує банкам-кредиторам суми, що належать до сплати на виконання ним гарантійних зобов'язань. Якщо сума, що сплачується гарантом банку-кредитору на виконання гарантійних зобов'язань, буде більше за суму, що належить до сплати гарантом банку-кредитору на виконання гарантійних зобов'язань на дату здійснення такої виплати, банк-кредитор повертає гаранту різницю між цими сумами;

4) у разі здійснення гарантом виплати на виконання гарантійних зобов'язань на вимогу банку-кредитора банк-кредитор зобов'язаний застосувати інструменти врегулювання заборгованості за кредитом (у тому числі, але не виключно, за рахунок реалізації предмета забезпечення). Таке звернення стягнення має бути здійснено банком-кредитором у найкоротші строки відповідно до внутрішніх правил і процедур банку-кредитора та законодавства щодо організації процесу управління проблемними активами в банках;

5) частина коштів, отриманих банком-кредитором внаслідок застосування інструментів врегулювання простроченої заборгованості (крім коштів, отриманих від гаранта на виконання ним гарантійних зобов'язань за кредитом), перераховуються до державного бюджету. Сума такого платежу визначається пропорційно частині кредиту, покритій державною гарантією на портфельній основі, однак не може перевищувати суми, сплаченої гарантом банку-кредитору на виконання своїх гарантійних зобов'язань, та пені, на суму якої збільшується заборгованість позичальника. Якщо стягнення заборгованості проведено банком-кредитором до отримання від гаранта платежу на виконання гарантійних зобов'язань, перерахування коштів до державного бюджету не здійснюється та всі отримані в результаті такого стягнення кошти спрямовуються на погашення заборгованості позичальника перед банком-кредитором;

б) робота із застосування інструментів врегулювання простроченої заборгованості позичальників за кредитами проводиться банком-кредитором до того моменту, поки банк-кредитор не прийме обґрунтованого рішення про те, що подальше проведення такої роботи є економічно недоцільним. Таке рішення банку-кредитора перевіряється агентом та погоджується з гарантом.

(68) Відповідно до пункту 16 Порядку на суму простроченої заборгованості позичальника за кредитом, за яким гарантом здійснено виплати на вимогу банку-кредитора, агентом розраховується пеня, на суму якої збільшується заборгованість позичальника та яка стягується з позичальника банком-кредитором відповідно до внутрішніх правил і процедур банку-кредитора та законодавства щодо організації процесу управління проблемними активами в банках. Така пеня нараховується з дати здійснення гарантом виплати банку-кредитору на виконання гарантійних зобов'язань до дати погашення такої заборгованості або до дати, яка настає через шість календарних місяців з дати здійснення гарантом виплати, залежно від того, яка з дат настане раніше. Пеня нараховується за кожен календарний день прострочення, включаючи день погашення такої заборгованості, у розмірі 120 відсотків річної облікової ставки Національного банку, що діє на кожний такий день.

(69) Згідно з пунктом 1 Умов надання державних гарантій на портфельній основі, затверджених Постановою № 1151 (далі – Умови), позичальник повинен відповідати таким критеріям:

- є фізичною особою - резидентом, зареєстрованою в установленому законом порядку як фізична особа - підприємець, або юридичною особою - резидентом, учасники (засновники) та кінцеві бенефіціарні власники (контролери) якої є фізичними особами - резидентами;
- є суб'єктом мікропідприємництва, малого та/або середнього підприємництва відповідно до частини третьої статті 55 Господарського кодексу України та зареєстрований на території України (крім тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя);
- не підпадає під обмеження щодо надання державної підтримки, визначені статтею 13 Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні»;

- строк ведення господарської діяльності з моменту реєстрації перевищує 12 місяців, що підтверджується документально;
- клас згідно з Положенням про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затвердженим постановою Правління Національного банку від 30.06.2016 № 351, для боржників - юридичних осіб для середнього та малого підприємства за інтегральним показником - не нижче 8, за групою кредитів фізичним особам, які є суб'єктами господарювання, для провадження підприємницької діяльності та юридичних осіб - боржників за кредитами під інвестиційний проект на підставі встановлених критеріїв - не нижче 4;
- не є пов'язаною особою з банком-кредитором.

(70) Пунктом 2 Умов встановлено, що кредит у рамках портфеля кредитів може бути надано на фінансування:

- інвестиційного проекту та інвестиційні цілі, пов'язані з провадженням господарської діяльності позичальників, а також на цілі, пов'язані із здійсненням уповноваженим банком рефінансування заборгованості суб'єкта підприємництва за кредитом (кредитами), наданим (наданими) банком (банками) України;
- оборотного капіталу суб'єкта підприємництва, крім овердрафтів.

(71) Відповідно до пункту 3 Умов кредит у рамках портфеля кредитів не може бути надано на:

- виробництво зброї, боєприпасів (включаючи вибухові матеріали та спортивну зброю), озброєння, військового чи поліцейського обладнання або об'єктів інфраструктури та обладнання чи об'єктів інфраструктури, що призводить до обмеження прав і свобод людини (а саме в'язниці, пенітенціарні установи будь-якої форми) або порушення прав людини;
- діяльність, заборонену законодавством;
- діяльність, за якою позичальник більше ніж 10 відсотків річних надходжень генерує за рахунок діяльності, спрямованої на виробництво або сприяння використанню обладнання для азартних ігор і пов'язаного обладнання, та/або діяльності, спрямованої на виробництво, виготовлення, обробку або спеціалізоване розповсюдження алкогольних і тютюнових виробів та заходи, що сприяють використанню тютюну (наприклад, «зали для паління»).

(72) Пунктом 4 Умов встановлено основні умови кредиту в рамках портфеля кредитів:

- валюта кредиту - гривня;
- номінальна відсоткова ставка - не перевищує UIRD (12 місяців) плюс 6 відсотків річних;
- розмір комісій - на покриття витрат банку-кредитора (не враховуючи плати за надання державної гарантії) на обслуговування кредиту не більше ніж 1 відсоток річних суми кредиту;
- забезпечення - покриття кредиту основними видами майнового та іншого забезпечення;
- до портфеля кредитів не може включатися кредит, за яким надано забезпечення у формі гарантії за іншими програмами державної підтримки або програмами міжнародних фінансових організацій;
- до портфеля кредитів може включатися кредит, за яким надається державна фінансова підтримка у вигляді часткової компенсації відсоткової ставки відповідно до Порядку надання фінансової державної підтримки суб'єктам мікропідприємництва та малого підприємництва, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.01.2020 № 28 (Офіційний вісник України, 2020 № 12, ст. 489), крім випадків, коли розмір компенсації відсоткової ставки дорівнює розміру відсоткової ставки за таким кредитом;
- вид кредиту - кредит, кредитна лінія;

- строк кредиту - до 10 років;
- максимальна сума кредиту - 100 млн гривень.

(73) Пунктом 1 Постанови № 1317 передбачено, відповідно до статті 6¹ Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік», за результатами відбору банків-кредиторів на умовах, визначених Порядком:

- надати у 2020 році державні гарантії на портфельній основі банкам-кредиторам у межах обсягів, затверджених цією постановою;
- уповноважити Міністра фінансів підписувати документи щодо надання державних гарантії на портфельній основі.

(74) Постановою № 1317 передбачено такі обсяги надання у 2020 році банкам-кредиторам державних гарантії на портфельній основі:

Назва банку-кредитора	Граничний обсяг державних гарантії на портфельній основі, гривень
АТ «Ощадбанк»	1 000 000 000
АТ «Укресімбанк»	800 000 000
АТ «Південний»	700 000 000
АБ «Укргазбанк»	500 000 000
АТ «ОТП банк»	500 000 000
ПАТ КБ «Приватбанк»	400 000 000
АТ «Гаскомбанк»	280 000 000
ПАТ «Банк Восток»	250 000 000
АТ «Піреус банк МКБ»	150 000 000
АТ АКБ «Львів»	105 000 000
АТ «Банк Альянс»	100 000 000
АТ «МІБ»	100 000 000
ПАТ «Кредитвест банк»	95 000 000

3.2. Щодо законодавства у сфері державної допомоги

- (75) На виконання міжнародних зобов'язань України, які виникли, зокрема, внаслідок підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію), Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» (далі – Закон), який набув чинності в повному обсязі 02.08.2017.
- (76) Відповідно до пункту 1 частини першої статті 1 Закону державна допомога суб'єктам господарювання (далі – державна допомога) – підтримка у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності.
- (77) Отже, державна підтримка є державною допомогою, якщо одночасно виконуються такі умови:
- підтримка надається суб'єкту господарювання;
  - державна підтримка здійснюється за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів;
  - підтримка створює переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності;
  - підтримка спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції.
- (78) Відповідно до статті 4 Закону державна допомога полягає у передачі ресурсів держави чи місцевих ресурсів окремим суб'єктам господарювання, а також у втратах доходів відповідних бюджетів. Державна допомога може реалізовуватися, зокрема, у формі надання гарантій, кредитів на пільгових умовах, обслуговування кредитів за пільговими тарифами.
- (79) Частиною першою статті 2 Закону встановлено, що державна допомога є недопустимою для конкуренції, якщо інше не встановлено цим Законом.

4. ВИЗНАЧЕННЯ НАЛЕЖНОСТІ ДО ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ ЗАХОДУ З ПІДТРИМКИ

- (80) Враховуючи зазначене вище, повідомлена державна підтримка повинна бути проаналізована на трьох рівнях:
- на рівні **Агента**;
  - на рівні **банків-кредиторів**;
  - на рівні **позичальників** – Тимчасовою адміністративною колегією Комітету прийнято рішення від 22.04.2021 № 33-р/тк, яким визнано підтримку, у частині надання її Мінфіном на рівні позичальників – суб'єктів господарювання мікропідприємництва, малого та середнього підприємництва, які зазнали втрат внаслідок запровадження карантинних обмежень та подолання їх наслідків, викликаних респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, у формі державних гарантій на підставі Постанови № 1151 та в обсязі, встановленому Постановою № 1317, на період з 23.12.2020 по 31.12.2025, державною допомогою, допустимою для конкуренції.

4.1. Надання підтримки суб'єктам господарювання

- (81) Відповідно до статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» суб'єкт господарювання – юридична особа незалежно від організаційно-правової форми та

форми власності чи фізична особа, що здійснює діяльність з виробництва, реалізації, придбання товарів, іншу господарську діяльність, у тому числі яка здійснює контроль над іншою юридичною чи фізичною особою; група суб'єктів господарювання, якщо один або декілька з них здійснюють контроль над іншими.

- (82) Частиною першою статті 3 Господарського кодексу України визначено, що під господарською діяльністю у цьому Кодексі розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність.

4.1.1. На рівні агента

- (83) Відповідно до пункту 2 Порядку агент – АТ «Державний експортно-імпорتنний банк України», що надає агентські, консультаційні та інші послуги відповідно до умов агентської угоди між гарантом та агентом та договору про надання державної гарантії на портфельній основі, який укладається між гарантом та банком-кредитором.

- (84) Надавачем у рамках розгляду справи надано Комітету інформацію про те, що відповідно до пунктів 26 та 31 Статуту АТ «Укресімбанк» провадить свою діяльність на комерційній основі, організовує та провадить агентську діяльність як фінансовий агент Кабінету Міністрів України відповідно до агентських угод, укладених між Кабінетом Міністрів України або іншим уповноваженим державою органом згідно із законодавством.

- (85) Також Надавач зазначає, що відповідно до пункту 33 Статуту метою діяльності АТ «Укресімбанк» є створення сприятливих умов для розвитку економіки та підтримки вітчизняного товаровиробника, обслуговування експортно-імпорتنних операцій; кредитно-фінансова підтримка процесів структурної перебудови; зміцнення та реалізація виробничого й торгового потенціалу галузей економіки та підприємств, що є експортоорієнтованими або провадять діяльність, пов'язану з виробництвом імпортозамінної продукції, а також отримання прибутку в інтересах банку та його акціонера (Кабінету Міністрів України), зокрема, шляхом отримання та надання кредитів від імені та за дорученням Кабінету Міністрів України або іншого уповноваженого державою згідно із законодавством органу, обслуговування відповідної частки державного зовнішнього боргу України за кредитами, залученими державою або під державні гарантії, у рамках виконання банком агентських функцій.

- (86) Отже, АТ «Державний експортно-імпорتنний банк України» є суб'єктом господарювання, оскільки здійснює господарську діяльність у визначеному законом порядку, тобто реалізовує товари (роботи, послуги), а саме – банківські послуги, і таким чином бере участь у господарському обороті на ринку.

4.1.2. На рівні банків-кредиторів

- (87) Відповідно до пункту 2 Порядку банки-кредитори – банки, відібрані на умовах, визначених цим Порядком, перелік яких визначається рішенням Кабінету Міністрів України щодо надання державних гарантії на портфельній основі.

- (88) Згідно зі статтею 2 Закону України «Про банки та банківську діяльність» банк – юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги.

(89) Отже, банки-кредитори є суб'єктами господарювання, оскільки здійснюють підприємницьку діяльність у визначеному законом порядку, тобто реалізують товари (роботи, послуги), а саме – банківські послуги, і таким чином беруть участь у господарському обороті на ринку.

4.2. Надання підтримки за рахунок державних ресурсів

(90) Статтею 4 Закону передбачено, що державна допомога полягає у передачі ресурсів держави чи місцевих ресурсів окремим суб'єктам господарювання, а також у втратах доходів відповідних бюджетів.

(91) Відповідно до пункту 16 частини першої статті 1 Закону ресурси держави - рухоме і нерухоме майно, кошти державного бюджету, інші кошти, що є об'єктом права державної власності, земля та інші природні ресурси, що є об'єктами права власності Українського народу, бюджети фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, щодо яких здійснюється державний нагляд або якими управляють чи розпоряджаються органи влади.

4.2.1. На рівні агента

(92) Згідно з пунктом 13 Порядку банк-кредитор сплачує агенту комісію за підготовку державної гарантії 0,05 відсотка затвердженого розміру державної гарантії на портфельній основі банку-кредитору разово під час укладання договору про надання державної гарантії на портфельній основі та комісію за управління - 0,25 відсотка річних суми частини кредиту, що покрита державною гарантією на портфельній основі.

(93) За наведених умов агент отримує додаткові надходження коштів унаслідок його залучення до процесу надання державних гарантій. При цьому, без залучення агента та під час виконання цих функцій Мініфіном самостійно, зазначені кошти спрямовувалися б державі.

(94) Отже, зазначений захід призводить до втрат державного бюджету, а агент – АТ «Державний експортно-імпорتنний банк України» отримує кошти за надання агентських послуг в розмірі, передбаченому пунктом 13 Порядку. Тобто, підтримка надається за рахунок ресурсів держави в розумінні Закону.

4.2.2. На рівні банків-кредиторів

(95) Порядком передбачено, що держава покриває 70 відсотків за кожним окремим кредитом, тобто держава покриває 70 відсотків ризиків банку-кредитора за кожним окремим кредитом. Отже, підтримка надається за рахунок ресурсів держави в розумінні Закону.

4.3. Створення переваг для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності

(96) Відповідно до статті 264 Угоди про асоціацію сторони домовились, що вони застосовуватимуть статті 262, 263 (3) або 263 (4) Угоди з використанням як джерела тлумачення критеріїв, що впливають із застосування статей 106, 107 та 93 Договору про функціонування Європейського Союзу (далі – ДФЕС), зокрема відповідну судову

практику Суду Європейського Союзу, а також відповідне вторинне законодавство, рамкові положення, керівні принципи та інші чинні адміністративні акти Європейського Союзу.

(97) Згідно з пунктом 66 Повідомлення Європейської комісії щодо поняття державної допомоги, згідно зі статтею 107 (1) ДФЄС перевагою вважається будь-яка економічна вигода, яка була б недоступною для суб'єкта господарювання за звичайних ринкових умов, тобто за відсутності втручання держави.

4.3.1. На рівні агента

(98) Надавачем у рамках розгляду справи надано Комітету інформацію про те, що метою отримання АТ «Укрексімбанк» плати за надання послуг, передбачених Порядком, насамперед є покриття його витрат (заробітна плата та додаткові супутні витрати заробітної плати (5 % від заробітної плати), що пов'язані з наданням послуг на етапі опрацювання та впровадження Програми надання державних гарантій на портфельній основі та на етапі її супроводження відповідно до переліку функцій, передбаченого Порядком та Агентською угодою від 23.12.2020 № 13010-05/240.

(99) Також Надавач зазначає, що фінансово-економічні розрахунки плати Агенту за надання послуг передбачених Порядком базувалися на ймовірних очікуваннях обсягів надання державних гарантій на портфельній основі у 2020 та наступних роках, зокрема, для розрахунку плати на покриття витрат на етапі впровадження Програми у 2020 році, враховуючи прогнози на 2021 рік, відправними показниками були прогнозований обсяг надання державних гарантій протягом цих років та середній мінімальний обсяг заборгованості за портфелем, зобов'язання за яким частково покриті державною гарантією на портфельній основі.

(100) Розмір комісій Агент (комісія за підготовку державної гарантії – 0,05 % затвердженого розміру державної гарантії на портфельній основі банку-кредитора разово та комісія за управління - 0,25 % річних суми частини кредиту, що покрити державною гарантією на портфельній основі), враховуючи, що комісії сплачуються з урахуванням ПДВ, розраховувався виходячи з таких припущень: (а) загальний обсяг державних гарантій на портфельній основі має бути не нижче 7 млрд грн та (б) середньомісячна сума зобов'язань з основного боргу, що покриті державною гарантією, має бути не нижче 2,2 млрд грн.

(101) Надавачем у листі від 04.10.2021 № 12010-04/1-5/30444 зазначено, що на етапі розробки Програми надання державних гарантій на портфельній основі не було заплановано отримання Агентом прибутку за рахунок комісій за цією Програмою.

(102) Фактично, враховуючи середньомісячні дані Агента (за грудень 2020 – травень 2021 року):

- загальна сума державних гарантій нижче прогнозних показників: обсяг затверджених гарантій становить близько 3 млрд грн при врахованому під час розрахунку комісій значенні 7 млрд грн;
- середньомісячний обсяг зобов'язань з основного боргу, покритих державною гарантією, протягом січня – травня 2020 року становив близько 0,5 млрд грн за прогнозного показника на рівні 2,2 млрд грн;
- перевищення розрахункових фактичних витрат над сумою отриманих комісій становить: близько 1,8 млн грн за комісією за підготовку державної гарантії та близько 0,3 млн грн/місяць за комісією за управління.

Отже, на 18.06.2021 АТ «Укресімбанк» як Агент не отримував прибутку від надання послуг за Програмою надання державних гарантій на портфельній основі.

- (103) Крім цього, Надавачем було надано Комітету інформацію про те, що в АТ «Укресімбанк» під час надання послуг за Програмою надання державних гарантій на портфельній основі виникло перевищення розрахункових фактичних витрат над сумою отриманих комісій АТ «Укресімбанк», яке було покрито за рахунок доходу, отриманого банком від інших видів діяльності. При цьому банк планує вийти на рівень беззбитковості за цим видом діяльності завдяки збільшенню обсягів комісії за управління гарантією, внаслідок приросту портфеля кредитів, забезпечених державною гарантією на портфельній основі.
- (104) Враховуючи наведене, для АТ «Укресімбанк» під час надання агентських послуг за Програмою надання державних гарантій на портфельній основі не було передбачено економічної вигоди внаслідок отримання державної підтримки, отже, повідомлена підтримка не створює переваг АТ «Укресімбанк» відповідно до Закону.

4.3.2. На рівні банків-кредиторів

- (105) Інформацію про Програму надання державних гарантій на портфельній основі було опубліковано на офіційних вебсайтах Кабінету Міністрів України, Мінфіну, а також АТ «Укресімбанк», крім цього, у вільному доступі за посиланням <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1317-2020-%D0%BF#Text> розміщено Постанову № 1317 та за посиланням <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1151-2020-%D0%BF#Text> – Постанову № 1151.
- (106) Постановою № 1151 затверджено Порядок. Порядок, у свою чергу, містить, зокрема, критерії відбору банків-кредиторів.
- (107) Відповідно до пункту 10 Порядку банк-кредитор здійснює відбір, оцінку кредитоспроможності позичальників та їх кредитування відповідно до власних правил та процедур та на власний розсуд приймає обґрунтоване рішення щодо можливості включення заявки до реєстру з урахуванням вимог, визначених цим Порядком. Реєстр повинен на дату його формування відповідати вимогам, передбаченим пунктом 3 цього Порядку. До реєстру можуть включатися кредити, за якими правочини щодо їх надання укладені після дати укладення договору щодо надання гарантії на портфельній основі.
- (108) Також Постановою № 1151 затверджено Умови.
- (109) Пунктом 4 Умов визначено основні умови кредиту в рамках портфеля кредитів, зокрема, номінальна відсоткова ставка за кредитом у рамках портфеля кредитів не перевищує UIRD (12 місяців) плюс 6 відсотків річних.
- (110) Крім цього, Надавачем було зазначено, що у визначений Порядком термін до АТ «Укресімбанк» як до Агента надійшли звернення від тринадцяти банків, які виявили зацікавленість в отриманні державних гарантій на портфельній основі, а саме: від АТ «Ощадбанк», АТ «Укресімбанк», АТ «Південний», АБ «Укргазбанк», АТ «ОТП банк», ПАТ КБ «Приватбанк», АТ «Гаскомбанк», ПАТ «Банк Восток», АТ «Піреус банк МКБ», АТ АКБ «Львів», АТ «Банк Альянс», АТ «МІБ», ПАТ «Кредитвест банк».

- (111) За результатами опрацювання отриманих від банків заявок із документами Агентом було підготовлено та надано Мінфіну інформацію про відповідність банків, що подали заявки, встановленим Порядком вимогам та про наявність чи відсутність у таких банків документів, передбачених пунктом 6 Порядку, а також інформацію про запитовані банками обсяги державної гарантії на портфельній основі.
- (112) Загальна сума заявок банків на отримання державних гарантій на портфельній основі становила 4 980 000 000 грн. Випадків невідповідності банків вимогам, передбаченим пунктом 6 Порядку, Агентом виявлено не було. Тому Постановою № 1317 затверджено ліміти державних гарантій на портфельній основі для усіх тринадцяти банків, які подали заявки. З метою отримання державної гарантії зазначені банки мали до 31.12.2020 (включно) підписати відповідні договори про надання державної гарантії на портфельній основі з Мінфіном. Одинадцять банків уклали такі договори в установлений термін. Два банки (АТ «Південний» та АТ «МІБ») не уклали відповідних договорів, незважаючи на те, що АТ «Укресімбанк», діючи як агент Гаранта, підготував та надав для підписання договори всім тринадцятьом банкам, які були визначені цією постановою.
- (113) Враховуючи наведене, інформація щодо Програми надання державних гарантій на портфельній основі була розповсюджена усіма доступними способами й усі банки могли з нею ознайомитися, крім цього, критерії відбору банків-кредиторів встановлені заздалегідь, чітким та прозорим способом. При цьому всі банки що виявили зацікавленість в отриманні державних гарантій на портфельній основі, було включено до Програми надання державних гарантій на портфельній основі. Також умовами Програми передбачено, що до реєстру банками-кредиторами можуть включатися кредити, за якими правочини щодо їх надання укладені після дати укладення договору щодо надання гарантії на портфельній основі. Крім того, номінальна відсоткова ставка за кредитом у рамках портфеля кредитів обмежена на рівні UIRD (12 місяців) + 6 % річних. Сукупність перелічених умов свідчить про відсутність створення вибіркового економічних переваг для окремих суб'єктів господарювання чи їх груп.
- (114) Отже, надання державної підтримки банкам-кредиторам у рамках Програми надання державних гарантій на портфельній основі не створює переваг для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності.

4.4. Спотворення або загроза спотворення економічної конкуренції

4.4.1. На рівні агента

- (115) Надавачем у рамках розгляду справи надано Комітету інформацію про те, що АТ «Укресімбанк» є єдиним банком, який надає повний спектр агентських послуг для Уряду України в межах залучення та супроводження кредитів, що були залучені та залучаються державою або під державні гарантії в рамках Агентської угоди.
- (116) Відповідно до положень пункту 31 Статуту банк організовує та провадить агентську діяльність як фінансовий агент Кабінету Міністрів України відповідно до агентських угод, укладених між Кабінетом Міністрів України або іншим уповноваженим державою згідно із законодавством органом та банком.
- (117) Надавач також стверджує, що затверджуючи Статут банку, Кабінет Міністрів України ще у 2000 році підтвердив статус АТ «Укресімбанк» як свого фінансового агента.

- (118) Водночас, до укладення Агентської угоди від 23.12.2020 № 13010-05/240 Управлінням регуляторного комплаєнс-котролю було додатково досліджено можливість виконання умови Агентської угоди щодо безумовного забезпечення банком відокремлення в межах своєї організаційної структури процесів, пов'язаних із виконанням агентських функцій, від бізнес-процесів, необхідних для виконання функцій банку-кредитора, з метою недопущення будь-якого конфлікту інтересів стосовно інших банків-кредиторів. За результатами такого дослідження отримано висновок щодо відсутності конфлікту інтересів стосовно інших банків-кореспондентів.
- (119) Як зазначено вище, АТ «Укресімбанк» не отримало економічних переваг у результаті отримання повідомленої державної підтримки, які могли б покращити його конкурентну позицію порівняно з іншими суб'єктами господарювання, що здійснюють або могли б здійснювати аналогічну господарську діяльність і які не отримують такої державної підтримки.
- (120) За наведених умов повідомлена державна підтримка АТ «Укресімбанк» не спотворює і не загрожує спотворенням економічної конкуренції.

4.4.2. На рівні банків-кредиторів

- (121) Згідно з викладеним вище банки-кредитори не отримали економічних переваг у результаті отримання повідомленої державної підтримки, які могли б покращити їх конкурентну позицію порівняно з іншими суб'єктами господарювання, що здійснюють або могли б здійснювати аналогічну господарську діяльність і які не отримують такої державної підтримки. За наведених умов повідомлена державна підтримка банків-кредиторів не спотворює і не загрожує спотворенням економічної конкуренції.

4.5. Віднесення повідомленої державної підтримки до державної допомоги

4.5.1. На рівні агента

- (122) Враховуючи наведене, державна підтримка АТ «Державний експортно-імпорتنний банк України» в рамках Програми надання державних гарантій на портфельній основі не створює переваг для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності, не спотворює і не загрожує спотворенням економічної конкуренції, отже, не є державною допомогою відповідно до Закону.

4.5.2. На рівні банків-кредиторів

- (123) З огляду на викладене державна підтримка банків-кредиторів у рамках Програми надання державних гарантій на портфельній основі не створює переваг для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності, не спотворює і не загрожує спотворенням економічної конкуренції, отже, не є державною допомогою відповідно до Закону.

5. ВИСНОВКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ РОЗГЛЯДУ СПРАВИ

- (124) Державна підтримка відповідно до Програми надання державних гарантій на портфельній основі надається шляхом часткового гарантування державою повернення

основної суми за кредитами суб'єктів господарювання МСП – резидентів України, отриманих від банків-кредиторів у рамках портфеля кредитів.

- (125) Повідомлену Мінфіном державну підтримку було проаналізовано Комітетом на трьох рівнях:
- на рівні Агента;
  - на рівні банків-кредиторів;
  - на рівні позичальників.
- (126) *Щодо державної підтримки на рівні Агента*, Надавачем надано Комітету інформацію, зокрема, про те, що АТ «Укрексімбанк» є єдиним банком, що надає повний спектр агентських послуг Уряду України в межах залучення та супроводження кредитів, які були залучені та залучаються державою або під державні гарантії в рамках Агентської угоди.
- (127) Також, затверджуючи Статут банку, Кабінет Міністрів України ще у 2000 році підтвердив статус АТ «Укрексімбанк» як свого фінансового агента.
- (128) Надавачем у листі від 04.10.2021 № 12010-04/1-5/30444 зазначено, що навіть на етапі розробки Програми надання державних гарантій на портфельній основі не було заплановано отримання Агентом прибутку за рахунок комісій за цією Програмою.
- (129) Крім цього, відповідно до тверджень Надавача, на 18.06.2021 АТ «Укрексімбанк» як Агент не отримало прибутку від надання послуг за Програмою надання державних гарантій на портфельній основі. Також Надавачем зазначено, що АТ «Укрексімбанк» за рахунок доходу, отриманого від інших видів діяльності, покрито перевищення розрахункових фактичних витрат над сумою отриманих комісій за управління гарантіями. При цьому АТ «Укрексімбанк» у майбутньому планує вийти на рівень беззбитковості за цим видом діяльності завдяки збільшенню обсягів комісії за управління гарантією, внаслідок приросту портфеля кредитів, забезпечених державною гарантією на портфельній основі.
- (130) Отже, враховуючи наведене, державна підтримка АТ «Державний експортно-імпорتنний банк України» в рамках Програми надання державних гарантій на портфельній основі не створює переваг для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності, не спотворює і не загрожує спотворенням економічної конкуренції, отже, не є державною допомогою відповідно до Закону
- (131) *Щодо державної підтримки на рівні банків-кредиторів*, Надавачем надано Комітету інформацію про те, що у визначений Порядком термін до АТ «Укрексімбанк» як до Агента надійшли звернення від тринадцяти банків, які виявили зацікавленість в отриманні державних гарантій на портфельній основі.
- (132) Випадків невідповідності банків вимогам, передбаченим пунктом 6 Порядку, Агентом виявлено не було. Тому Постановою № 1317 затверджено ліміти державних гарантій на портфельній основі для тринадцяти банків.
- (133) Отже, такі ліміти було затверджено для усіх банків-кредиторів, що виявили зацікавленість в отриманні державних гарантій на портфельній основі.
- (134) Необхідно зазначити, що Програма надання державних гарантій на портфельній основі була розповсюджена усіма доступними способами й усі банки могли з нею

ознайомитися, крім цього, критерії відбору банків-кредиторів встановлені заздалегідь, чітким та прозорим способом. Водночас всі банки, що виявили зацікавленість в отриманні державних гарантій на портфельній основі, було включено до Програми надання державних гарантій на портфельній основі. Крім того, до реєстру банки-кредитори можуть включати кредити, за якими правочини щодо їх надання укладені після дати укладення договору щодо надання гарантії на портфельній основі, а номінальна відсоткова ставка за кредитом у рамках портфеля кредитів обмежена на рівні UIRD (12 місяців) + 6 % річних.

(135) Враховуючи наведене, державна підтримка банків-кредиторів у рамках Програми надання державних гарантій на портфельній основі не створює переваг для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності, не спотворює і не загрожує спотворенням економічної конкуренції, отже, не є державною допомогою відповідно до Закону.

(136) *Щодо державної підтримки на рівні позичальників, Тимчасовою адміністративною колегією Комітету прийнято рішення від 22.04.2021 № 33-р/тк, яким визнано підтримку, у частині надання її Мінфіном на рівні позичальників – суб'єктів господарювання мікропідприємництва, малого та середнього підприємництва, які зазнали втрат внаслідок запровадження карантинних обмежень та подолання їх наслідків, викликаних респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, у формі державних гарантій на підставі Постанови № 1151 та в обсязі, встановленому Постановою № 1317, на період з 23.12.2020 по 31.12.2025, державною допомогою, допустимою для конкуренції.*

(137) *Щодо подання про попередні результати розгляду справи № 500-26.15/17-21-ДД про державну допомогу від 05.10.2021 № 500-26.15/17-21-ДД/466-спр Міністерство фінансів України листом від 06.10.2021 № 12010-04/1-5/30617 повідомило Комітет про відсутність зауважень та заперечень.*

(138) *Наведені в цьому рішенні обґрунтування та висновки застосовуються виключно для цілей застосування положень Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» та не охоплюють правовідносин, що регулюються Законом України «Про захист економічної конкуренції».*

Враховуючи викладене, керуючись статтею 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», статтями 8 і 11 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» та пунктом 1 розділу IX Порядку розгляду справ про державну допомогу суб'єктам господарювання, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 12 квітня 2016 року № 8-рп, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 06 травня 2016 року за № 686/28816, Антимонопольний комітет України

ПОСТАНОВИВ:

Визнати, що підтримка, яку надає Міністерство фінансів України на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 25.11.2020 № 1151 «Деякі питання надання державних гарантій на портфельній основі у 2020 році» на рівні агента в особі акціонерного товариства «Державний експортно-імпорتنний банк України» та банків-кредиторів, у формі державних

гарантій та в обсязі, встановленому постановою Кабінету Міністрів України від 23.12.2020 № 1317 «Про надання державних гарантій на портфельній основі у 2020 році», на період з 23.12.2020 по 31.12.2025, не є державною допомогою відповідно до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».

Відповідно до частини десятої статті 11 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» Антимонопольний комітет України може відкликати прийняте ним рішення, якщо воно прийнято на підставі недостовірної інформації, що призвело до прийняття необґрунтованого рішення, та прийняти нове рішення у порядку, встановленому цією статтею.

Голова Комітету

О. ПІЩАНСЬКА